

ژیل دُلوز

زندگی... ایک

اسپینوزا، نیچہ، ہیوم، برگسون،
فوکو، بکت، اسکیزوکاوی،
لایبنیٹس، فلسطین، قطعات،
ویک زندگی...

ترجمہ پیماں غلامی
و ایمان گنجی

فهرست

۹.....	درآمد.....
۹.....	۱. درباره‌ی کتاب.....
۱۱.....	۲. درباره‌ی ترجمه.....
۴۱.....	۳. درباره‌ی منابع.....
۴۳.....	فصل اول: اسپینوزا.....
۴۵.....	هستی‌شناسی و «اخلاق».....
۵۵.....	اسپینوزا و «اخلاق» سه‌گانه.....
۷۶.....	حد، نسبت، و بی‌نهایت.....
۹۷.....	فصل دوم: نیچه.....
۹۹.....	نیچه.....
۱۳۵.....	نتیجه‌گیری در باب اراده‌ی قدرت و بازگشت ابدی.....
۱۵۴.....	رمزورازِ آریادنه به زعم نیچه.....
۱۶۵.....	به قهقهه درافتادن نیچه.....
۱۷۰.....	درآمدی بر نیچه و فلسفه.....
۱۷۹.....	فصل سوم: هیوم.....
۱۸۱.....	هیوم.....
۱۹۵.....	درآمدی بر تجربه‌گرایی و سوژکتیویته.....

۵۰۹.....	نامه به اونو درباره‌ی زبان.....	۱۹۷.....	فصل چهارم: برگسون.....
۵۱۲.....	او لکت زد.....	۱۹۹.....	برگسون، ۱۹۴۷ - ۱۸۵۹.....
۵۲۴.....	هشت سال بعد: مصاحبه‌ی سال ۱۹۸۰.....	۲۱۶.....	فهم برگسون از تفاوت.....
۵۳۱.....	فصل هشتم: لاینیتس.....	۲۵۰.....	ضمیمه‌ای بر بازگشت به برگسون.....
۵۳۳.....	معرفی فلسفه‌ی لاینیتس.....	۲۵۵.....	فصل پنجم: فوکو.....
۵۶۷.....	درباره‌ی لاینیتس.....	۲۵۷.....	مفاهیم اساسی میشل فوکو.....
۵۷۹.....	فصل نهم: فلسطین.....	۲۷۸.....	دیسپوزیتیف چیست؟.....
۵۸۱.....	سنگ‌ها.....	۲۹۰.....	میل و لذت.....
۵۸۴.....	برهم‌زندگان صلح.....	۳۰۷.....	فوکو و زندان.....
۵۸۷.....	سرخ‌پوست‌های فلسطین.....	۳۱۸.....	آن‌چه زندانیان‌مان از ما می‌خواهند.....
۵۹۵.....	فصل دهم: قطعات.....	۳۲۱.....	انسان‌ها: یک وجود مشکوک.....
۵۹۷.....	مناطق درون‌ماندگاری.....	۳۲۸.....	رمون روسل یا خلأ نفرت‌انگیز.....
۶۰۱.....	پاسخ به پرسشی درباره‌ی سوژه.....	۳۳۳.....	فصل ششم: بکت.....
۶۰۵.....	«او معلم من بود».....	۳۳۵.....	فرسوده.....
۶۱۱.....	چگونه فلسفه برای ریاضی‌دان‌ها و موسیقی‌دان‌ها مفید است.....	۳۶۹.....	برجسته‌ترین فیلم ایرلندی (فیلم اثر بکت).....
۶۱۴.....	ما ریتورنللو را ابداع کردیم.....	۳۷۵.....	فصل هفتم: اسکیزوکاوی.....
۶۱۹.....	امر بالفعل و امر نهفته.....	۳۷۷.....	چهار قضیه درباره‌ی روان‌کاوی.....
۶۲۴.....	در ستایش فلیکس.....	۳۸۸.....	اسکیزوفرنی و جامعه.....
۶۲۷.....	فصل یازدهم: یک زندگی.....	۴۰۲.....	کاپیتالسیم و اسکیزوفرنی.....
۶۲۹.....	درون‌ماندگاری ناب.....	۴۱۸.....	دلوز و گتاری ایستادگی می‌کنند.....
۶۴۱.....	درون‌ماندگاری: یک زندگی.....	۴۴۲.....	درباره‌ی کاپیتالسیم و میل.....
۶۴۷.....	پانویس‌ها.....	۴۶۳.....	دو رژیم جنون.....
۶۷۹.....	واژه‌نامه.....	۴۷۰.....	خلاص شدن از داوری.....
۶۹۱.....	کتاب‌شناسی.....	۴۸۴.....	کش آفرینشگر چیست؟.....
		۴۹۸.....	غرایز و نهادها.....
		۵۰۳.....	شنیدنی کردن نیروهای غیرقابل شنیدن.....

درآمد

هیچ گوش مطلق وجود ندارد؛ مسئله بر سر داشتن نوعی گوش ناممکن است – نیروهایی را شنیدنی کردن که «فی نفسه» شنیدنی نیستند. در فلسفه، مسئله بر سر نوعی اندیشه‌ی ناممکن است؛ یعنی نیروهایی را که «فی نفسه» غیرقابل اندیشیدن‌اند، از خلال ماده‌ی بسیار پیچیده‌ای از نیروهای اندیشه، قابل اندیشیدن کنیم.

ژیل دُلوز

۱. درباره‌ی کتاب

۱ - ۱. کتاب پیش رو حاصل قطعه‌قطعه کردن چندین کتاب گزیده‌ی مقالات از ژیل دُلوز و مفصل‌بندی دوباره‌ی آن‌ها بر مبنای فصول نو است. آنچه ما را به این شکل از قطعه‌قطعه کردن چند کتاب و مفصل‌بندی دوباره‌شان در کتابی نو وا داشت منسجم نبودن مباحث طرح‌شده در هر کتاب برای خواننده‌ی فارسی‌زبان بود. کتاب‌هایی که زیرعنوان «گزیده‌ی مقالات، یادداشت‌ها، مصاحبه‌ها، و انج» را بر پیشانی خود دارند، معمولاً به گردآوری پاره‌ای از مقالات یک فیلسوف در یک دوره‌ی فکری ده یا بیست‌ساله می‌پردازند و، در

زعم اریک آلیه، دوست و شاگرد دلوز و گتاری، می‌توان آن را یک «چرک‌نویس» دانست. فصل یازدهم و تک‌مقاله‌اش را نیز اغلب وصیت‌نامه‌ی فلسفی دلوز نامیده‌اند؛ متنی که نه‌تنها سرتاسر پروژه‌ی فلسفی وی در ترسیم صفحه / نقشه‌ی درون‌ماندگاری را به بهترین شکل بیان می‌کند، بلکه از یک سو، پیوند تنگاتنگی با یادداشت نیمه‌کاره‌ی مورد اشاره، یعنی «امر بالفعل و امر نهفته» دارد، و از سوی دیگر، یادآور واپسین قطعه از کتاب *اراده‌ی قدرت*، اثر نیمه‌کاره و واپسین فریدریش نیچه است. در ضمن، باید اشاره کنیم که دلوز در واپسین سال‌های عمر خود در حال نوشتن کتابی بود به نام *عظمت مارکس*، که تنها دو بخش آن پیش از خودکشی وی نوشته و منتشر شد؛ یکی همان یادداشت «امر بالفعل و امر نهفته»، که در فصل دهم این کتاب آمده است، و دیگری یادداشت بسیار مهم «درون‌ماندگاری: یک زندگی...» در فصل یازدهم. دست‌آخر این‌که، برای مطالعه‌ی جغرافیای دقیق کتاب حاضر می‌توانید به بخش کتاب‌شناسی مراجعه کنید.

۲. درباره‌ی ترجمه

لازم دیدیم که پاره‌ای از مفاهیم اساسی تفکر دلوز را با توجه به ترجمه‌ی آن‌ها در یادداشت ترجمه‌ی این کتاب شرح دهیم.

۱ - ۲. تک‌معنایی^۱ و چندمعنایی^۲: در برخی متون قدیمی‌تر برای اولی از لفظ «مشترک معنوی» (لفظی که یک معنا دارد اما مصداق‌هایش گوناگون‌اند) و برای دومی از لفظ «مشترک لفظی» (لفظی که چند معنا دارد) سود برده شده است. واژه‌ی اول را می‌توان به «وضوح» یا «تک‌آوایی»، و به همین ترتیب واژه‌ی دوم را به «ابهام» و «چندپهلویی»، یا «چندآوایی» برگرداند. هستی‌دلوزی پیرو هستی‌اسپینوزایی تک‌معنا، بی‌ابهام، یا تک‌آواست، یعنی واجد ذاتی کلی نیست، بلکه یک جوهر مطلقاً نامتناهی و واحد دارد که خودش از بی‌نهایت

نتیجه، شناخت تکه‌پاره‌ای از هستی‌شناسی و روش‌شناسی او به دست می‌دهند. به یک معنا، با توجه به حجم کار انجام‌شده در این کتاب، می‌توانستیم آن چند کتاب را ترجمه کنیم، اما ترجیح دادیم که، به‌جای ارائه‌ی تصویری تکه‌پاره از دلوز، به تدقیق تفکر او در موقعیت حاضر وفادار بمانیم. بنابراین، کتاب حاضر بی‌آن‌که توهم ارائه‌ی دلوزی توپُر یا کتابی جامع از سیر تفکر او را در سر داشته باشد، بر آن است تا اولاً با انگشت نهادن بر فیلسوفانی که پایه‌های تفکر او را شکل می‌دهند، و ثانیاً با قرار دادن آن‌ها در فصل‌های مجزا (آن هم در تطابق با سیر فکری وی) از یک سو نسبت دلوز با این فیلسوفان، و از سوی دیگر سیر تفکر خود او را تا حد ممکن مشخص کند.

۱ - ۲. جغرافیای کتاب حاضر از یازده فصل تشکیل شده است: فصل‌های اول تا پنجم به اسپینوزا، نیچه، هیوم، برگسون، و فوکو اختصاص یافته‌اند؛ یعنی به فیلسوفانی که نه‌تنها خود دلوز کتاب یا کتاب‌ها و مقالاتی را به هر کدام اختصاص داده است، بلکه هر یک به نحوی بنیان‌های تفکر او را شکل می‌دهند. فصل‌های ششم و هفتم به بکت و اسکیزوکاوی می‌پردازند و به دوره‌ی همکاری مشترک ژیل دلوز با فلیکس گتاری اختصاص دارند. فصل هشتم به لایبنتس اختصاص یافته است. دلیل قرار دادن لایبنتس در این بخش از کتاب (و آن هم پس از اسکیزوکاوی، و نه در کنار اسپینوزا، هیوم، و...) به سیر تفکر خود دلوز بازمی‌گردد: گرچه لایبنتس در سرتاسر آثار دلوز حضور زنده دارد، اما وسوسه‌ی نوشتن کتابی مختص به او در دوره‌ی واپسین تفکر او رنگ واقعیت به خود می‌گیرد. فصل نهم، یعنی فلسطین، در برگرفته‌ی تنها متونی است که دلوز در آن‌ها به موقعیت مهم و حیاتی فلسطین پرداخته است و از همین رو واجد اهمیت فراوانی در فهم حیات سیاسی وی هستند. فصل دهم، در برگرفته‌ی مقالات و یادداشت‌های پراکنده‌ای است که گرچه قابلیت گنجانده شدن در فصل‌های مزبور را نداشته‌اند، اما اهمیت بنیادینی در تفکر وی دارند؛ از آن جمله یادداشت بسیار مهم «امر بالفعل و امر نهفته» است، که البته به

1. univocity (en) / univocité (fr)

2. equivocity (en) / équivocité (fr)